

ΜΙΑ ΔΥΣΚΟΛΗ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΗΣΗ

Συγγραφέας: ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Το φυσικό περιβάλλον συντηρεί την οικονομική ανάπτυξη. Κι η ανάπτυξη, από την αγροτική και τη βιομηχανική έως την τουριστική, «καταναλώνει» το φυσικό περιβάλλον, εξαντλώντας και υποβαθμίζοντας τα αγαθά και τους πόρους του. Περιβάλλον και ανάπτυξη βρίσκονται, λοιπόν, σε δυναμική αλληλοσυσχέτιση και συνδέονται με σχέσεις ανταγωνισμού.

Η παραδοσιακή αντίληψη στην οποία στηρίχθηκαν μέχρι σήμερα όλα τα πολιτικά και κοινωνικοοικονομικά συστήματα, και η οποία ήθελε την οικονομική ανάπτυξη να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα, σε αντίθεση με τη φροντίδα για το περιβάλλον, η οποία ταυτίστηκε με το κόστος της εκ των υστέρων αποκατάστασης, θεωρείται σήμερα ως η κύρια πηγή των μεγάλων αδιεξόδων του πλανήτη.

Όχι μόνο γιατί οδήγησε σε μη αντιστρεπτές περιβαλλοντικές βλάβες, αλλά και γιατί συνέδεσε την προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος με την επένδυση μεγάλου μέρους των κερδών της ανάπτυξης. Οξύνοντας με τον τρόπο αυτό τις σχέσεις ανταγωνισμού μεταξύ περιβάλλοντος και ανάπτυξης και καθιστώντας την προστασία του περιβάλλοντος περιοριστικό παράγοντα στην προσπάθεια για την επίτευξη του μεγάλου στόχου της κοινωνικής ευημερίας.

Η πρώτη συγκροτημένη προσπάθεια για την αρμονική συνύπαρξη των δύο ανταγωνιστικών... συγκατοίκων έγινε στα τέλη του 20ού αιώνα, με την παραδοχή της Αειφόρου Ανάπτυξης για το Περιβάλλον. Σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη, για να είναι βιώσιμη και να έχει διάρκεια στο χρόνο, πρέπει να έχει ως όριο τη φέρουσα ικανότητα της φύσης. Η έννοια μιας ανάπτυξης με όρια και περιορισμούς επανέφερε το στοίχημα της συμβατότητας μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης, περιβαλλοντικής προστασίας και κοινωνικής ευημερίας, σε ρεαλιστική βάση.

Η ολοκληρωμένη θεώρηση των περιβαλλοντικών συστημάτων και η εξέτασή τους σε ενιαίο πλαίσιο με τις οικονομικές και τις κοινωνικές επιδιώξεις, συνέβαλε ώστε η παραδοχή της αειφορίας να αποκτήσει χαρακτηριστικά αποτελεσματικότητας.

Η εφαρμογή της αρχής της διαχείρισης της ζήτησης και η επιδίωξη του στόχου της εξοικονόμησης των φυσικών και ενεργειακών πόρων συνέβαλε στην αποδοτικότητα των αειφορικών πολιτικών. Η αποκεντρωμένη και συμμετοχική τέλος διαχείριση του περιβάλλοντος έδωσε στην αειφορία χαρακτηριστικά δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Η παραδοχή της αειφορίας όμως, θέτοντας όρια και περιορισμούς στην ανάπτυξη, στάθηκε αδύναμη να απαντήσει στα μεγάλα προβλήματα της ύφεσης και της ανεργίας που μαστίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Η ανθρώπινη ευφυΐα αναζητεί σήμερα, στο πρότυπο του αρχαιοελληνικού μέτρου, ένα πολιτικό σύστημα που να υπηρετεί ισόρροπα την οικονομική, την περιβαλλοντική και την κοινωνική ανάπτυξη. Επιδιώκοντας ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο που, στηριζόμενο στα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε τόπου, θα μπορεί να είναι συγχρόνως οικονομικά αποδοτικό, οικολογικά εφικτό και κοινωνικά δίκαιο.

Η «πράσινη» ανάπτυξη και οι «πράσινες» οικονομικές δραστηριότητες, ενσωματώνοντας πλήρως τις περιβαλλοντικές παραμέτρους στους οικονομικούς στόχους, λειτουργούν αφ' εαυτών και ως κίνητρα οικολογικής συμπεριφοράς. Η αξιοποίηση «πράσινων» επιχειρηματικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, συμβατών με το κλίμα και το φυσικό περιβάλλον, αποδίδει για πρώτη φορά αναπτυξιακό χαρακτήρα στους περιβαλλοντικούς στόχους. Δίνοντας με τον τρόπο αυτό νέες διεξόδους και στο πρόβλημα της απασχόλησης.

Η οικολογική και η βιολογική γεωργία, τα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα με ονομασία προέλευσης, ο αγροτουρισμός κι ο οικοτουρισμός, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι σύγχρονες τεχνολογίες επεξεργασίας και διαχείρισης αποβλήτων και απορριμμάτων, αποτελούν παραδείγματα πράσινων δραστηριοτήτων που ενώ είναι απόλυτα συμβατές με τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών συστημάτων, δεν ταυτίζονται υποχρεωτικά με «λιγότερη» ανάπτυξη.

Προκειμένου όμως η περιβαλλοντική συνιστώσα να διαχέεται οριζόντια σε όλους τους αναπτυξιακούς τομείς, απαιτείται μια άλλη πολιτική αντίληψη. Η ένταξη στα οικονομικά μεγέθη της αξίας του φυσικού κεφαλαίου με θετικό πρόσημο και των περιβαλλοντικών καταστροφών με αρνητικό, καθώς και οι πράσινοι λογαριασμοί που αποδίδουν κίνητρα οικολογικής δράσης και αποθαρρύνουν τις εχθρικές για το περιβάλλον πρακτικές και δραστηριότητες, δεν απαιτούν τίποτε περισσότερο από ένα

νέο τρόπο λειτουργίας του κράτους. Όπου η φύση και τα αποθέματά της, ως δημόσια αγαθά, θα ανήκουν εξίσου σε όλους κι όχι μόνο στους επιτήδειους και τους οικονομικά ισχυρούς. Κι όπου το κέρδος δεν θα ταυτίζεται υποχρεωτικά με την καταστροφή των δημόσιων αγαθών.

Η νέα αντίληψη γυρίζει οριστικά την πλάτη σ' αυτό που συμβαίνει μέχρι σήμερα, σύμφωνα με το οποίο οι επενδύσεις στο φυσικό περιβάλλον και στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών χαρακτηρίζονται ως δαπάνες στον κρατικό προϋπολογισμό. Τη στιγμή που οι περιβαλλοντικές καταστροφές, όσο συντηρούν συμφέροντα και εξυπηρετούν σκοπιμότητες, (καταπατήσεις, αυθαίρετα κ.λπ.), εγγράφονται ως κέρδη για την εθνική οικονομία.

Το τολμηρό του εγχειρήματος είναι ταυτόχρονα και το μεγάλο του μειονέκτημα. Γιατί ένα πολιτικό σύστημα που υπόσχεται να συγκρουστεί με συμφέροντα και κατεστημένες αντιλήψεις, είναι αβέβαιο αν θα καταφέρει να κερδίσει την κοινωνική αποδοχή. Μένει λοιπόν να αποδειχτεί αν το συλλογικό ένστικτο επιβίωσης είναι ισχυρότερο από την ανθρώπινη απληστία.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 25 Οκτωβρίου 2009, σ. 39.